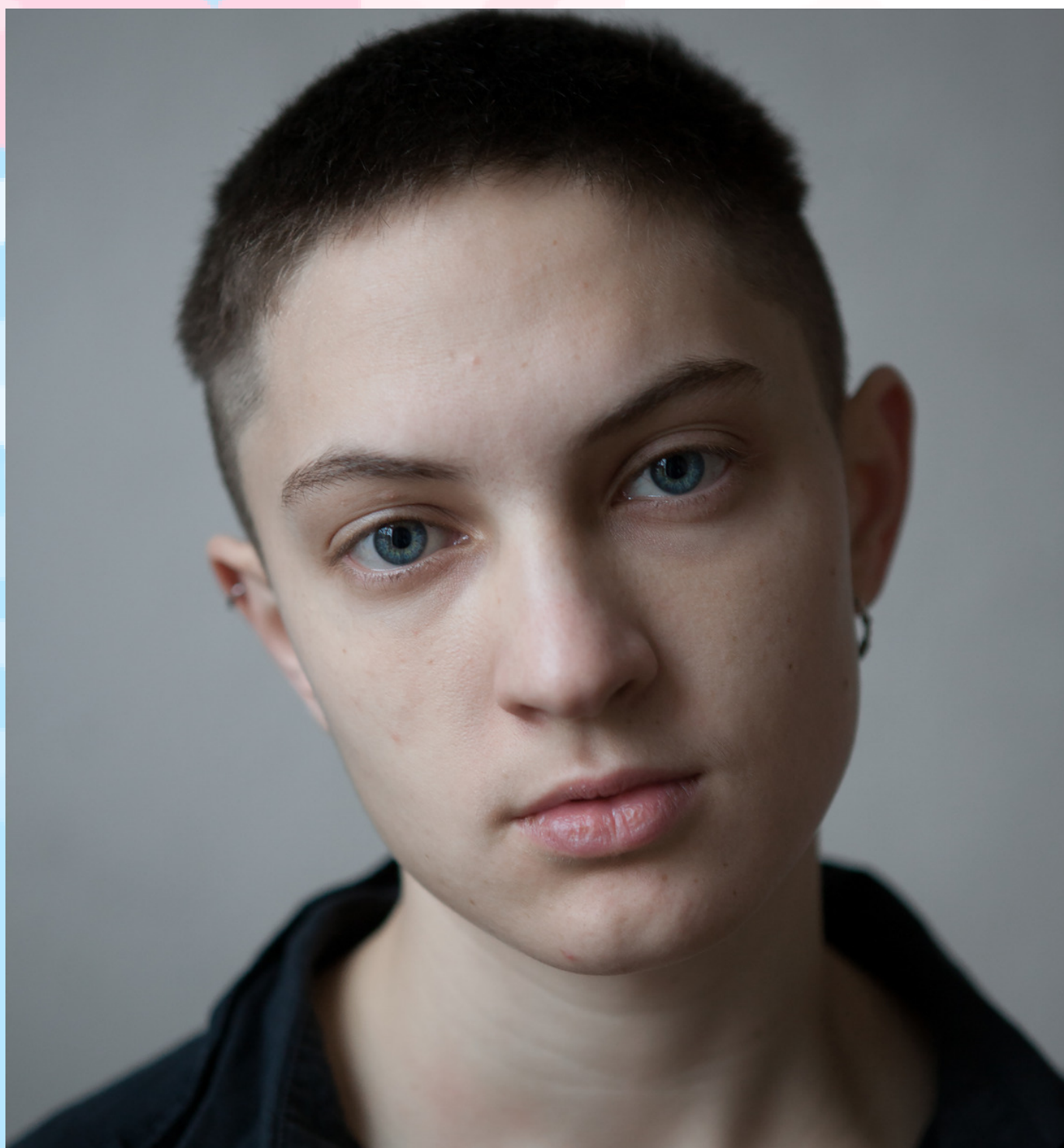

Overal op je hoede

Geweld tegen transgender personen in Nederland

Auteur: Erik van Oosterhout
Amsterdam, 2018, eerste versie
Amsterdam, 2019, herziende versie

Coverfoto © Jasper Groen
Het portret op de cover komt uit het boek Eric* van de Nederlandse fotograaf
Jasper Groen, over de coming-out van trans man Eric. Meer informatie:
ericthebook.com

Inhoud

Samenvatting	3
1 Inleiding	5
2 Methoden	7
3 Resultaten	10
3.1 Gevoel van veiligheid	10
3.2 Ervaren geweld	13
3.3 Fysiek geweld	13
3.4 Cyberpesten	15
3.5 Huiselijk geweld	16
3.6 Seksueel geweld	20
4 Aangifte- en meldingsbereidheid	24
5 Conclusies en aanbevelingen	28

Samenvatting

Hoe gaat het met de veiligheid van transgender personen in Nederland? Hoe vaak maken zij geweld mee en om wat voor soort geweld gaat het? Doen zij hier aangifte van? Erik van Oosterhout deed in opdracht van Transgender Netwerk Nederland onderzoek naar deze vragen. In totaal vulden 316 in Nederland woonachtige transgender personen een uitgebreide vragenlijst in. In dit rapport vindt u de belangrijkste uitkomsten.

Opzet

In dit onderzoek is gekeken in welke mate de transgender deelnemers het afgelopen jaar te maken hebben gekregen met fysiek geweld (mishandeling of bedreiging daarmee), huiselijk geweld, cyberpesten en seksueel geweld. Deze vormen van geweld kunnen elkaar deels overlappen. Psychisch of verbaal geweld, dat niet online of binnen huiselijke setting heeft plaatsgevonden, is in dit onderzoek niet meegenomen.

Om de uitkomsten te kunnen duiden is nauw aangesloten bij de definities en vragenlijsten van algemene bevolkingsonderzoeken over veiligheid, huiselijk geweld en seksueel geweld. Omdat er vooralsnog geen representatieve steekproef mogelijk is onder transgender personen, is er gebruik gemaakt van een gelegenheidssteekproef. De cijfers in dit rapport gaan over de onderzochte groep en kunnen niet zomaar veralgemeniseerd worden.

Resultaten

In de afgelopen 12 maanden:

- werd 14% van de deelnemers aan het onderzoek minimaal 1 keer mishandeld, of daarmee bedreigd;
- maakte 4,3% van de deelnemers een dergelijk voorval mee waarbij de dader seksuele intenties had;
- maakte 1 op de 5 deelnemers niet-fysiek seksueel grensoverschrijdend gedrag mee;
- maakte 40% van de deelnemers in de huiselijke sfeer incidenten mee die met regelmaat voorkwamen (psychisch geweld, lichtere vormen van fysiek geweld);
- maakte 7% van de deelnemers evident huiselijk geweld mee, zoals gedwongen seksuele handelingen, stalken en zwaar fysiek geweld;
- werd 3 op de 10 deelnemers op het internet lastiggevallen.

Als we deze cijfers vergelijken met de cijfers die bekend zijn over de bevolking in het algemeen, zien we dat ze 2 tot 7 keer zo hoog liggen. Vrijwel nergens bleken de onderzochte transgender personen echt veilig. Dat werkt ook door op de veiligheidsbeleving: 60% van de ondervraagde transgender personen voelt zich in Nederland wel eens onveilig. De groep transgender personen aan wie je meestal of altijd kan zien dat ze transgender zijn, lopen een grotere kans op fysiek geweld en voelen zich nog een stuk onveilig in Nederland.

Een opvallende uitkomst gaat over de plegers van het huiselijk geweld tegen transgender personen. Hier werden vaders en stiefvaders het vaakst als dader genoemd.

Meldings- en aangiftebereidheid

De onderzochte transgender personen melden het meegemaakte geweld minder vaak dan de Nederlandse bevolking in het algemeen. Als zij het geweld zelf op kunnen lossen is dit niet per se een negatieve uitkomst. Wél als de reden om het niet te melden angst voor een negatieve bejegening door de politie is, of het gebrek aan vertrouwen in een goede afhandeling.

De lage aangifte- en meldingsbereidheid zijn zorgelijk omdat het de aanpak van daders in de weg staat, en daarmee ook verbetering van de veiligheid van transgender personen. Tegelijkertijd zien we in de transgender gemeenschap een gebrek aan vertrouwen in de afhandeling door de politie en de aanpak van daders. Hierdoor wordt er niet gemeld en blijft de aanpak van het geweld uit.

De lage meldings- en aangiftebereidheid zorgt er ook voor dat inzicht in het geweld dat transgender personen meemaken zeer afhankelijk is van onderzoek naar deze groep. Zonder onderzoek blijft het geweld onzichtbaar.

Enkele aanbevelingen

- * Maak als kabinet en politie het bestrijden van (discriminatoire) geweld tegen transgender personen een topprioriteit in de Veiligheidsagenda. Maak sneller werk van het actieplan tegen anti-lhbt geweld (aangenomen motie 24 april 2018) en zorg voor concrete maatregelen om de aangifte- en meldingsbereidheid te verhogen en geweld tegen transgender personen te vervolgen.
- * Zorg als gemeente voor genderinclusieve crisisopvang. Realiseer ook opvangplekken voor transgender personen die nog niet in aanmerking komen voor crisisopvang, maar thuis niet veilig zijn vanwege psychisch geweld. Zorg dat ze een veilige plek hebben om (het begin van) een transitie door te gaan.
- * Geef als politie het goede voorbeeld: bed aandacht voor genderdiversiteit en de aanpak van *hate speech* en *hate crime* in de organisatie en in de opleiding van de politie. Maak capaciteit vrij voor Roze in Blauw en zorg voor een betere bekendheid van dit netwerk.

1 Inleiding

Sinds 1997 wordt er wetenschappelijk onderzoek verricht naar de veiligheid van transgender personen in met name West-Europese en Noord-Amerikaanse landen. Ondanks de grote verschillen tussen de diverse studies is het beeld overduidelijk: transgender personen hebben veel te maken met geweld, de gevolgen hiervan zijn ernstig en de incidenten worden nauwelijks gemeld bij officiële instanties. (1)

Systematisch onderzoek naar de veiligheid van transgender personen in Nederland ontbreekt. Tweejaarlijks onderzoekt het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) wel de acceptatie van transgender personen in Nederland in de LHBT-monitor. Uit de monitor van 2018 bleek de acceptatie licht gestegen. 57% van de Nederlandse bevolking staat positief tegenover transgender personen. In hoeverre transgender personen meer risico lopen op geweld dan cisgender personen, en in hoeverre de aard van het geweld dat zij ervaren verschilt, is echter onbekend. Grootschalige onderzoeken onder de Nederlandse bevolking naar veiligheid en geweld stellen vooralsnog geen vragen over wat iemands toegewezen geslacht bij geboorte is en in hoeverre dat overeenkomt met de ervaren genderidentiteit van de persoon. Een uitzondering was het seksuele gezondheidsonderzoek in 2011 van Rutgers, waarin wel deze vragen werden gesteld om iemands transgender gevoelens te achterhalen. (2)

In 2015 publiceerde TNN cijfers over de veiligheid van transgender personen in de openbare ruimte. Daaruit bleek dat van de deelnemers (n=355) 43% het jaar voorafgaand aan het onderzoek te maken kreeg met verbaal en/of fysiek geweld in de openbare ruimte (3). Het SCP vond in haar rapport in 2012 dat 42% van de ondervraagde transgender personen het jaar voorafgaand aan het rapport negatieve reacties had meegemaakt. (4)

Over ervaringen van transgender personen met seksueel geweld en seksuele grensoverschrijding weten we dankzij onderzoek van Rutgers meer. In 2014 verrichtte Rutgers onderzoek naar de seksuele gezondheid van lhbt personen, waarin ook gekeken werd of de respondenten ooit een vorm van seksueel geweld en grensoverschrijding hadden ervaren. Uit de resultaten bleek een verhoogde kwetsbaarheid van de onderzochte transgender personen voor seksueel geweld. (5) Er is geen onderzoek bekend naar de ervaringen van transgender personen met geweld in huiselijke kring.

Doelstelling en onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek is allereerst bij te dragen aan het inzicht in de verschillende vormen van geweld die transgender personen in Nederland ondervinden: fysiek geweld, online geweld, huiselijk geweld en seksueel geweld. Ten tweede willen we meer inzicht genereren in de aangifte- en meldingsbereidheid van transgender personen, om meer handvatten aan het veld te bieden.

De belangrijkste vraag in dit onderzoek is: in welke mate en in welke vorm maken transgender personen in Nederland geweld mee? Om deze vraag te beantwoorden is gekeken naar het algemene gevoel van veiligheid van de onderzochte transgender personen en hun ervaring met verschillende vormen van geweld (seksueel, fysiek en huiselijk geweld). Deze resultaten zijn vergeleken met wat er bekend is over de Nederlandse bevolking in het algemeen.

1 J. Motmans, G. T'Sjoen, P. Meier, (2014). *Geweldervaringen van transgender personen in België*; R.L. Stotzer, (2009). Violence against transgender people: A review of United States data. *Aggression and Violent Behavior*, 14(3), 170-179. Genderpac (1997) *First national survey of transgender violence*. FRA (2014) "Being Trans in the European Union Comparative analysis of EU LGBT survey data.". Consulted at 14 September 2016. http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-being-trans-eu-comparative_en.pdf. L. Turner, S. Whittle & R. Combs, (2009). *Transphobic Hate Crime in the European Union*. London: ILGA-Europe and Press for Change.

2 Rutgers WPF (2013). *Wat maakt het verschil? Diversiteit in de seksuele gezondheid van LHBT's*. Utrecht: Rutgers WPF; Voor de veiligheidsbeleving van scholieren is de ervaren genderidentiteit wel uitgevraagd, zie Scholte, R., W. Nelen, W. de Wit en G. Kroes (2016). *Sociale veiligheid in en rond scholen. Primair (speciaal) onderwijs 2010-2016. Voortgezet (speciaal) onderwijs 2006-2016*. Nijmegen: Praktikon B.V.

3 E. van Oosterhout & E. Alink (2015) *Veilig zolang men het niet merkt. Een onderzoek naar de veiligheid van transgender personen in de openbare ruimte in Nederland*. Amsterdam.

4 S. Keuzenkamp (2012), *Worden wie je bent. Het leven van transgenders in Nederland*, Den Haag, Sociaal Cultureel Planbureau.

5 Stans de Haas (2014) *Seksueel geweld en grensoverschrijding*. In: Hanneke de Graaf, Bouko H.W. Bakker en Ciel Wijsen (red.) *Een wereld van verschil. Seksuele gezondheid in Nederland van LHBT's 2013*, Utrecht, Rutgers, 141-158.

Daarnaast zijn de belangrijkste risicofactoren in kaart gebracht, de daderprofielen beschreven en de plekken waar de incidenten zich afspeelden. In het laatste hoofdstuk wordt ingegaan op de meldings- en aangiftebereidheid bij de politie en/of andere instanties, de oorzaken hiervan en de mate van tevredenheid met de afhandeling.

2 Methoden

Kwantitatieve methode

In dit onderzoek is gekozen voor een kwantitatieve opzet. Er is een vragenlijst gebruikt met grotendeels gesloten vragen. Deelname aan het onderzoek is gebaseerd op zelfidentificatie met de beschrijving van transgender zijn. De vragen gaan uit van de zelfrapportage van het slachtoffer. De vragenlijst is ontwikkeld op basis van drie (gesloten) vragenlijsten die gebruikt zijn voor onderzoek onder de algemene populatie: de Veiligheidsmonitor (2015) over gevoelens van veiligheid en ervaren geweld in het algemeen, de Intomart (2010) over het voorkomen van huiselijk geweld, en Rutgers (2011) over het ondervinden van seksueel geweld en druk. Aanvullend zijn er vragen opgenomen over aangifte- en meldingsbereidheid van de slachtoffers en de mate van tevredenheid met de afhandeling van de aangifte of melding.

In dit onderzoek is nauw aangesloten bij de vragenlijsten en definities van geweld van bovenstaande onderzoeken, om de uitkomsten van de transgender steekproef ermee te kunnen vergelijken. Alleen vragen die te veel overlappen en vragen waarvan het niet aannemelijk is dat iemands transgender achtergrond een rol speelt - zoals bij het meemaken van een autodiefstal - zijn eruit gelaten. Het aansluiten bij bestaande vragenlijsten heeft naast de mogelijkheid om te vergelijken bovendien als voordeel dat we voortbouwen op onderzoeken die al herhaaldelijk zijn uitgevoerd en herzien.

De vragenlijst en onderzoeksopzet zijn van nuttig commentaar voorzien door een aantal experts van de Nationale Politie, Roze in Blauw, IDEM, de Universiteit voor Humanistiek en Transgender Netwerk Nederland. De onderzoeker heeft dit commentaar naar eigen inzicht verwerkt in het onderzoek.

Net als in eerder onderzoek naar transgender personen in Nederland is er gewerkt met een gelegenheidssteekproef, omdat een aselechte, representatieve steekproef niet mogelijk bleek. Dat betekent dat de vragenlijst open stond voor iedereen die zich met de beschrijving identificeerde. Tijdens de werving is expliciet opgeroepen om deze vragenlijst ook in te vullen als je geen ervaring hebt met geweld. De werving is via kanalen van diverse transgender organisaties gedaan, waaronder hun social media kanalen, en door het verspreiden van flyermateriaal bij instellingen die transgenderspecifieke zorg verlenen, organisaties rondom sekswerkers, en bij verschillende transgender evenementen. Het gebruik van een gelegenheidssteekproef kan een vertekend beeld geven, de bevindingen moeten daarom met de nodige voorzichtigheid worden gehanteerd.

Kenmerken steekproef

In totaal hebben 327 personen de vragenlijst over veiligheid ingevuld, in de periode van half april 2018 tot 1 september 2018. 316 transgender personen boven de 15 hebben de vragenlijst volledig genoeg ingevuld om meegenomen te worden in de analyse. Onder deze deelnemers bevonden zich 20 transgender personen die niet Nederlands spraken maar wel in Nederland verblijven. Zij hebben een Engelstalige versie van de vragenlijst ingevuld. Beide vragenlijsten zijn in de analyse verwerkt als een en dezelfde vragenlijst.

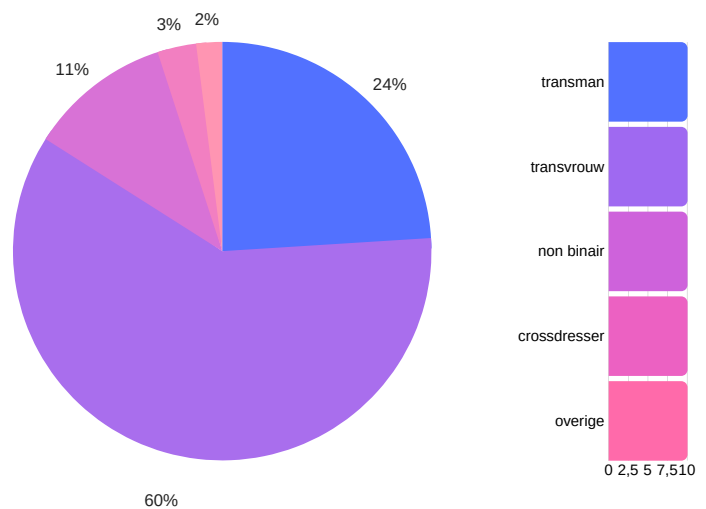
De respondenten werden van tevoren gewaarschuwd voor de lengte van de vragenlijst vanwege de combinatie van drie vragenlijsten in één lijst. Toch namen per onderdeel (veiligheidsbeleving, fysiek geweld, cyberpesten, seksueel geweld en huiselijk geweld) de aantallen deelnemers gestaag af. 63% (n=206) heeft de vragenlijst volledig voltooid.

Om geen waardevolle informatie te verliezen is er gekozen om de respondenten alleen mee te nemen voor de blokken (die zij volledig hebben ingevuld). Dit maken we inzichtelijk door de aantallen (n) per onderdeel expliciet aan te geven. Voor de eerste analyse, waarvan u de uitkomsten in dit rapport kunt vinden, is er gebruik gemaakt van beschrijvende statistieken, zoals gemiddeldes en kruistabellen. Hierbij hebben we vooral gekeken naar merkbaarheid, leeftijd en genderidentiteit, omdat uit ander onderzoek blijkt dat dit risicofactoren zijn.

Achtergrond deelnemers onderzoek

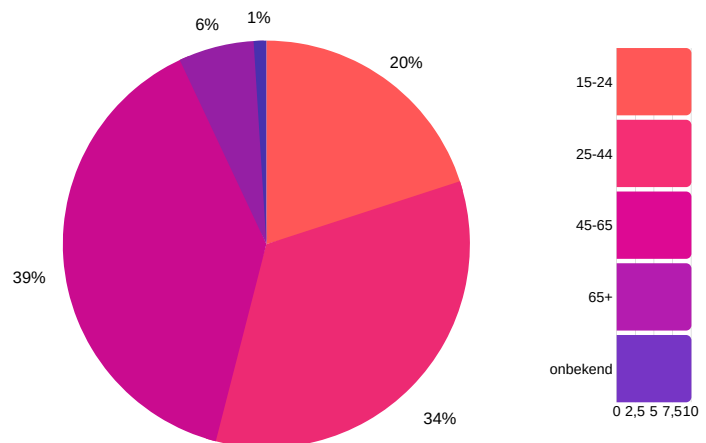
Ruim de helft (60%) van de transgender personen die meededen aan dit onderzoek identificeert zich als vrouw, en een kwart (24%) als man. Voor 11% van de ondervraagde transgender personen voldoen de hokjes man of vrouw niet. Transgender vrouwen zijn daarmee oververtegenwoordigd in dit onderzoek. Dat lijkt ook het geval te zijn in de prevalentie van transgendergevoelens onder de bevolking. Kuyper (2011) stelt dat transgender vrouwen 2,4 keer zo vaak voorkomen als transgender mannen (0,6% tegenover 0,25%).(6)

figuur 1. genderidentiteit deelnemers

De leeftijd van de onderzochte transgender personen ligt tussen de 15 en 77 jaar. De gemiddelde leeftijd is 41 (SD: 15,5). De deelnemers kwamen vanuit alle windstreken in Nederland. De meesten woonden in een van de grotere provincies: Zuid-Holland (25%), Noord-Holland (20%), Gelderland (12%), Noord-Brabant (12%) en Utrecht (8%). 43% kwam uit een dorp of stad met minder dan 50.000 inwoners, 23% uit een van de zes grootste steden (>200.000 inwoners) en 34% uit de middelgrote steden.

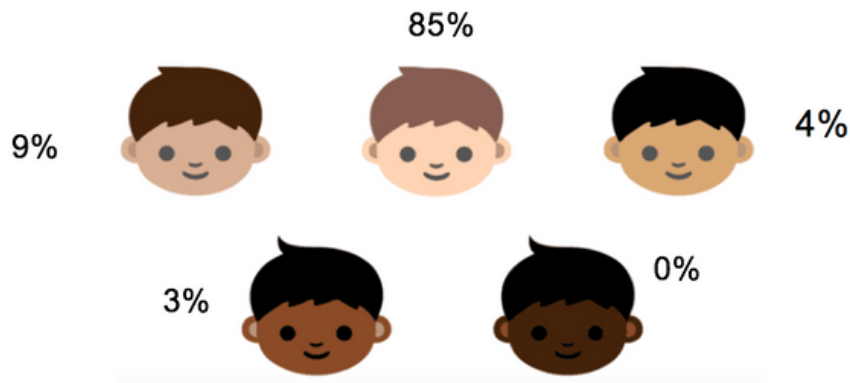
figuur 2. verdeling leeftijdsgroepen

Het merendeel van de respondenten woont alleen (48%), waarvan 6% alleen met kinderen. Een kleine kwart (23,5%) van de respondenten woont samen met diens partner en/of kinderen, 17% met huisgenoten, en 16% woont nog bij de ouders. De transgender respondenten zijn vrij hoogopgeleid vergeleken met de algemene bevolking.

onderwijsniveau	transgender respondenten	algemene bevolking (CBS)
Laag onderwijsniveau	21 %	32 %
Middelbaar onderwijsniveau	39 %	39 %
Hoog onderwijsniveau (hbo+)	40 %	29 %

Tijdens de werving van respondenten is geprobeerd ook transgender personen te bereiken van wie het vermoeden bestaat dat ze extra kwetsbaar zijn voor geweld, zoals biculturele transgender personen. De onderzoeksgroep bleek, ondanks deze insteek, zeer wit. Een ruime meerderheid gaf aan dat ze een witte huidskleur heeft (84%), zoals in onderstaande afbeelding is te zien.

Omdat bekend is dat ook personen die sekswerk doen extra kwetsbaar zijn voor geweld, is de werving voor het onderzoek ook uitgezet door organisaties rondom het sekswerk. In de vragenlijst is er expliciet naar het doen van sekswerk gevraagd. De overgrote meerderheid van de deelnemers (94%) gaf aan geen vorm van betaling voor seksuele handelingen te ontvangen.

3 Resultaten

3.1 Gevoel van veiligheid

Voel je je wel eens onveilig in Nederland? 6 op de 10 transgender deelnemers (n = 316, 59,8%) geeft aan zich in Nederland *wel eens* onveilig te voelen. 1 op de 10 (10,4%) van de deelnemers geeft aan zich *vaak* onveilig te voelen.

Deze percentages liggen veel hoger dan onder de Nederlandse bevolking in het algemeen. Uit de meest recente Veiligheidsmonitor blijkt dat 34% van de volwassenen (15+) zich *wel eens* onveilig voelt in Nederland. 1 op de 60 personen geeft aan zich *vaak* onveilig te voelen. (7)

Om beter inzicht te krijgen in de gevoelens van onveiligheid van transgender personen is er gevraagd hoe groot de respondenten de kans inschatten dat ze slachtoffer worden van vier delicten: zakkenrollerij, beroving op straat, inbraak of mishandeling. Hieruit blijkt dat transgender personen zeer bang zijn voor mishandeling: 14% van de respondenten geeft aan dat ze de kans groot of zeer groot inschatten om slachtoffer van mishandeling te worden.

Dat wijkt sterk af van de zelfindicatie onder de Nederlandse bevolking in het algemeen. 9% van de bevolking is vooral bang om slachtoffer te worden van inbraak (zie figuur 3), en maakt zich een stuk minder zorgen om mishandeling (2%).

“Ik voel me in het algemeen gewoon onveilig. Ben wel passabel en probeer zo weinig mogelijk mensen te vertellen dat ik trans ben. Want ik blijf zeggen: de mensen zijn helemaal niet zo tolerant als ze zeggen. Dus ik ben altijd op mijn hoede.”

7 <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/81881NED/table?ts=1537785227343>. Deze cijfers zijn nooit geheel vergelijkbaar door de verschillende wijze van steekproeftrekking. Bovendien bevinden zich onder de algemene populatie ook transgender personen.

Figuur 3. Zelfindicatie kans op slachtofferschap

Het percentage respondenten dat de kans om slachtoffer worden van dit misdrijf groot of zeer groot heeft ingeschat.

	algemene populatie	transgender personen
mishandeling	2,2%	13,7%
inbraak	9,0%	1,7%
beroving op straat	1,9%	2,2%
zakkenrollerij	3,1%	2,6%

Risicofactoren

Uit de Veiligheidsmonitor kwam naar voren dat de algemene veiligheidsbeleving verschilt per leeftijd. Ouderen (45-65 en 65+) voelden zich veiliger dan jongeren (15-24 en 25-45). Ook in onze steekproef hebben we gekeken naar de verschillende leeftijdsgroepen. Hieruit volgde een vergelijkbare conclusie: het onveiligheidsgevoel neemt af naarmate transgender personen ouder worden. Mogelijk heeft dat te maken met de situaties waarin jongeren vanwege hun leeftijd terechtkomen. Zo gaan jongeren vaker tot laat uit. Ook kan levenservaring een rol spelen. Meer onderzoek is nodig om de situatie van transgender personen boven de 65 in kaart te brengen. Gevoelens van onveiligheid lijken bij deze groep een stuk minder aanwezig, maar de aantallen zijn te klein voor duidelijke uitspraken.

Figuur 4. Leeftijdsverdeling veiligheidsbeleving

leeftijdscategorie	wel eens onveilig	vaak onveilig
15-24	72,7%	25,8%
25-44	65,1%	18,2%
45-65	52,4%	6,1%
65+	26,3%	0,0%

“Ik ben bang om de controle te verliezen (bijvoorbeeld bij drank- en drugsgebruik), omdat ik bang ben dat mensen er dan op de een of andere manier achterkomen dat ik transgender ben.”

Ook is er gekeken of iemands genderidentiteit invloed heeft op de veiligheidsbeleving. Vanwege te kleine aantallen crossdressers, geven we in de tabel alleen de drie grotere groepen uit de steekproef weer: transgender mannen, transgender vrouwen en non-binaire trans personen. Trans(gender) vrouwen geven beduidend vaker aan zich vaak onveilig te voelen. Zij maken zich ook grotere zorgen dat ze kans lopen om mishandeld te worden.

Figuur 5. Veiligheidsbeleving uitgesplitst naar genderidentiteit

Gevoelens van (on)veiligheid	(trans)man (% , n=77)	(trans)vrouw (% , n=190)	non-binair (% , n=33))
Voelt u zich wel eens onveilig?	55,8	58,9	63,6
Mensen die zich vaak onveilig voelen	5,2	14,2	6,6
Zelfindicatie kans slachtofferschap			
Zakkenrollerij	2,5	2,2	6,5
Beroving op straat	2,5	1,6	6,5
Inbraak	1,3	1,1	6,5
Mishandeling	10,0	16,1	9,7

In dit onderzoek vonden we ook een relatie tussen merkbaarheid (passabiliteit) en gevoelens van veiligheid. Van de transgender personen die aangaven 'altijd' of 'meestal' als transgender te worden herkend, voelt 70% zich wel eens onveilig en 18% vaak. Van de transgender personen die aangaven 'soms', 'zelden' of 'nooit' herkend te worden als transgender persoon, voelt 58% zich wel eens onveilig en 8% vaak.

3.2 Ervaren geweld in het algemeen

In dit onderzoek is gekeken in welke mate transgender personen afgelopen jaar te maken hebben gekregen met geweld. We onderscheiden verschillende vormen van geweld, die elkaar deels overlappen: fysiek geweld (mishandeling of bedreiging daarmee), huiselijk geweld, cyberpesten en seksueel geweld. In het onderzoek is niet gevraagd naar het meemaken van psychisch of verbaal geweld, dat niet online of binnen huiselijke setting plaats heeft gevonden.

In de afgelopen 12 maanden werd 14% van de gevraagde transgender personen minimaal een keer mishandeld, of daarmee bedreigd. Bij 4,3% van de gevraagde transgender personen had de dader seksuele intenties. Niet-fysiek seksueel grensoverschrijdend gedrag maakte 1 op de 5 transgender personen de afgelopen 12 maanden mee. In de huiselijke sfeer maakte 42% van de deelnemers geweld mee.

3.3 Fysiek geweld

In navolging van de Veiligheidsmonitor verstaan we onder fysiek geweld het lichamelijk aangevallen of mishandeld worden, zoals slaan of schoppen, of het gebruik van een pistool, mes, stuk hout, schaar of iets anders en bedreiging daarmee.

De gevraagde transgender personen blijken zich zeer vaak onveilig te voelen. Deze angst lijkt niet helemaal ongegrond, gezien de mate van het fysieke geweld dat zij meemaken. Daar komt bij dat geweld tegen transgender personen doorwerkt op de hele groep transgender personen en hun angst om het volgende slachtoffer te zijn.

“Elke dag vieze
blikken, bespuugd,
uitgescholden en in
elkaar geslagen: één
keer met een
gebroken fles waar ik
nog steeds littekens
van heb.”

Meer dan een kwart van de gevraagde transgender personen (26.9%) geeft aan de afgelopen 5 jaar aangevallen of mishandeld te zijn geweest of ermee (offline) bedreigd te zijn. Ruim de helft hiervan geeft aan dat dit het afgelopen jaar nog voorkwam en met regelmaat vaker dan één keer gebeurde. Deze cijfers liggen voor de gevraagde transgender personen zeven keer zo hoog als onder de Nederlandse bevolking in het algemeen, zoals gemeten in de Veiligheidsmonitor 2017.

Opvallend is dat de dader van het geweldsdelict bij transgender personen een stuk vaker seksuele bedoelingen had, namelijk bij bijna een derde van de gevallen. Bij de Nederlandse bevolking geldt dit voor minder dan 5% van de gevallen.

De incidenten vonden 8 op de 10 keer plaats in de eigen buurt en in de eigen woonplaats, en meestal op straat (21 van de 47 incidenten), in het openbaar vervoer (7 incidenten) en in de horeca (6 incidenten).

	% algemene populatie (Veiligheidsmonitor, CBS)	% transgender deelnemers (n=316)
Mishandeld en/of bedreigd ermee afgelopen 12 maanden	2,1	14,4
Waarvan bedreiging tot mishandeling	0,7	8,9
Waarvan mishandeling	1,3	5,5
Waarvan de dader seksuele bedoelingen had	0,1	4,3

Figuur 6. Prevalentie ervaren fysieke geweldsincidenten

Net als bij de Nederlandse bevolking in het algemeen, zijn de daders van fysieke geweldsdelicten ook bij transgender personen vaak een bekende (42%), namelijk hun familieleden, buurtgenoten en ex-partners.

Risicofactoren, wie zijn de slachtoffers?

Transgender mannen lijken iets minder risico te lopen op fysiek geweld dan transgender vrouwen, non-binaire transgender personen, crossdressers en overige personen. Dat is opvallend, want onder de Nederlandse bevolking in het algemeen lopen mannen meer risico op fysiek geweld dan vrouwen. Het is mogelijk te verklaren door de belangrijke rol die de merkbaarheid van iemands transgender-zijn speelt in het meemaken van het geweld. Transgender personen waarvan het trans-zijn meer merkbaar was, maakten meer geweld mee. Dit geldt voor 3 op de 10 transgender vrouwen en 2 op de 10 transgender mannen. Van de ondervraagde transgender personen waarvan hun transgender-zijn 'meestal' of 'altijd' zichtbaar was, maakte het afgelopen jaar 34% mishandeling en/of bedreiging (met of zonder seksuele intenties) mee. Net als bij de bevolking in het algemeen, hadden de daders van het geweld tegen trans mannen meestal geen seksuele bedoeling.

Figuur 7. Geweldincidenten uitgesplitst naar genderidentiteit

Gewelddelicten	Transman (in %, n=77)	Transvrouw (in %, n=190)	Non-binair (in %, n=33)
Totaal	9,6	15	17,6
Bedreiging	6	8,8	11,8
Mishandeling	3,6	6,2	5,9
Geweld met seksuele bedoelingen	1,2	4,7	5,9

Uit ander onderzoek weten we dat een migratieachtergrond een belangrijke factor is in het meemaken van geweldsdelicten. In dit onderzoek is naar huidskleur gevraagd, maar het aantal niet-witte deelnemers was te klein om hierover conclusies te trekken. Ook hebben we specifiek gevraagd naar iemands betrokkenheid bij sekswerk, omdat we uit onderzoek weten dat geweldscijfers voor die groep hoog liggen. Er zijn echter niet genoeg respondenten uit deze groep voor een kwantitatieve analyse. De resultaten van dit onderzoek kunnen wel een goede aanzet geven voor vervolgonderzoek, bijvoorbeeld door middel van focusgroepen. In dit onderzoek kunnen we de kleur van iemands huid en betrokkenheid bij sekswerk uitsluiten als mogelijke verklaringen voor de hogere cijfers van het meemaken van mishandeling en de bedreiging daarmee.

3.4 Cyberpesten

3 op de 10 transgender personen (29%) is in het jaar voorafgaand aan het onderzoek slachtoffer geweest van cyberpesten. 2% is eenmalig slachtoffer geweest van roddel, getreiter, pesten, stalken, chantage of bedreiging online, 23% van de transgender personen heeft hier herhaaldelijk last van gehad.

Dit is een verontrustend percentage. Transgender personen lijken 10 keer zo vaak slachtoffer te zijn van cyberpesten. Volgens de Veiligheidsmonitor heeft 3,1 % van de Nederlandse bevolking in het algemeen last van cyberpesten. De meest kwetsbare groep online zijn volgens deze monitor lesbische vrouwen, waarvan 6,3% last heeft.

Een mogelijke verklaring van deze hoge cijfers onder de onderzochte transgender personen kan zijn dat transgender personen meer gebruik maken van internet en socialmediakanalen, juist om gelijkgestemden te vinden. Daardoor lopen ze meer risico op pestgedrag.

“Mensen schelden mij regelmatig uit of verwensen mij op het internet wanneer ik vertel dat ik transgender ben. Gebeurt meestal op chatsites of in datingapps.”

Figuur 8. Ervaring met lastig gevallen worden op internet Cyberpesten* (n=85)

Iemand heeft een gênante of kwetsende website of profiel over u gemaakt	9,4%
Iemand heeft onder uw naam berichten gepost op een internetforum of profielsite	5,8%
Iemand heeft foto's of filmpjes van u verspreid of verhalen of roddels over u verteld	29,4%
Iemand heeft u afgeperst of gechanteerd	4,7%
Iemand heeft u gestalkt door u bewust herhaaldelijk lastig te vallen	31,8%
Iemand heeft u bedreigd met geweld	29,4%
	34,1%

* De vraag luidde: wat is er de laatste keer gebeurd, meerdere antwoorden mogelijk.

De verhouding tussen bekende en onbekende daders is bij het cyberpesten ongeveer gelijk. Dat wijkt af van de bevolking in het algemeen, waar het cyberpesten vaker gebeurt door een bekende van het slachtoffer.

3.5 Huiselijk geweld

We onderscheiden drie vormen van huiselijk geweld: psychisch geweld (van iemand continu bespotten tot iemand stalken), gedwongen seksuele handelingen, en lichamelijk geweld (mishandeling of dreigen met mishandeling). In navolging van Intomart onderscheiden we voorvallen die evident huiselijk-geweldsdelicten zijn, zoals gedwongen seksuele handelingen, mishandeling (en het dreigen ermee) met behulp van voorwerpen of wapens, wurgen en iemand stalken. We onderzoeken ook voorvallen met een incidenteel karakter, die niet onder huiselijk geweld gerekend worden. Zoals veel van het psychisch geweld, maar ook de lichtere vormen van lichamelijk geweld (bijten, met een voorwerp gooien). Dit wordt pas gezien als huiselijk geweld wanneer het structureel gebeurt. Huiselijk geweld wordt gepleegd door bekenden die je toelaat in je intieme levenssfeer: (ex)partners, familieleden, (stief)ouders, broers, zussen, kinderen, huisgenoten, goede vrienden die vaak over de vloer komen - oftewel huisvriend(inn)en - of andere personen die zich in de huiselijke kring bevinden.(8)

42% van de onderzochte transgender personen van boven de 18 jaar (n=240) heeft het afgelopen jaar huiselijk geweld meegemaakt. 7% van de onderzochte transgender personen hebben heeft ten minste één evident huiselijk-geweldvoorval meegemaakt (mishandeling of dreiging daarmee, stalking of gedwongen seksuele handelingen).

40,1% van de onderzochte transgender personen maakte het afgelopen jaar structureel (meer dan 10 keer) voorvallen mee in de huiselijke kring. Zoals het belemmeren van iemands bewegingsruimte (verbieden uit te gaan, met mensen te praten), spullen opzettelijk kapot maken en lichtere vormen van veroorzaken van lichamelijke pijn (bijten, voorwerp gooien).

In de 5 jaar voorafgaand aan het onderzoek heeft 15,7% van de gevraagde transgender personen een evident huiselijk-geweldvoorval meegemaakt. Dat cijfer ligt beduidend hoger dan wat bekend is over de algemene bevolking. 9% van de bevolking maakte in de 5 jaar voorafgaand aan dat onderzoek huiselijk geweld mee, dat bestond uit lichamelijk geweld (plus stalking) (3,7%), seksueel geweld (2,6%) en overig geweld (geestelijk en lichtere vormen van lichamelijk geweld die met regelmaat voorkwamen (6,6%).

Figuur 9. Huiselijk geweld uitgesplitst naar genderidentiteit

	(Trans)man (n=64)	(Trans)vrouw (n=138)	Non-binair (n=27)	Overige (n=11)	Totaal
Huiselijk geweld meegemaakt afgelopen jaar					
ja	39,1%	39,1%	59,3%	54,5%	42,1%
nee	60,9%	60,9%	40,7%	45,5%	57,9%
Evident huiselijk geweld afgelopen jaar					
ja	7,8%	5,80%	14,8%	10,0%	7,5%
nee	92,2%	94,20%	85,2%	90,0%	92,5%
Ten minste 10 incidenten huiselijk geweld afgelopen jaar					
ja	35,9%	37,7%	55,6%	54,5%	40,0%
nee	64,1%	62,3%	44,4%	45,5%	60,0%
Evident huiselijk geweld afgelopen 5 jaar					
ja	13,1%	15,6%	18,5%	27,3%	15,7%
nee	86,9%	84,4%	81,5%	72,7%	84,2%

Over het algemeen hebben de onderzochte transgender personen relatief veel voorvallen in huiselijke kring meegemaakt. Zowel op het gebied van psychisch geweld, als op het gebied van seksueel geweld en ander lichamelijk geweld.

Figuur 10. Beschrijving afzonderlijke voorvallen in huiselijke kring ooit meegemaakt

	transgender steekproef	algemene populatie (intomart)	man (intomart)	vrouw (intomart)
Geestelijk geweld				
bespot/gekleineerd	46%	22%	18%	25%
gestalkt (evident)	18%	9%	8%	12%
verbieden uit te gaan	22%	5%	12%	17%
verbieden te praten op feestjes	12%	4%	3%	5%
opzettelijk spullen vernielen	19%	10%	7%	12%
geen afspraak mogen maken	18%	21%	21%	20%
dreigen om de relatie te verbreken	33%	20%	19%	20%
ander psychisch geweld	40%	16%	11%	22%
Lichamelijk niet-seksueel geweld				
dreigen met lichamelijke pijn	26%	18%	17%	19%
voorwerp gooien	30%	18%	17%	18%
slaan met voorwerp (evident)	17%	7%	7%	7%
duwen/grijpen/aan haar trekken	24%	13%	8%	18%
bijten/schoppen/slaan	28%	17%	17%	17%
verstikken/wurgen (evident)	10%	3%	2%	5%
bedreiging met mes/wapen (evident)	10%	6%	7%	6%
verwond met mes/wapen (evident)	5%	2%	2%	2%
ander lichamelijk geweld	18%	12%	11%	13%
Seksueel geweld				
opdringen seks (evident)	17%	10%	3%	17%
verkrachting (evident)	15%	4%	1%	7%
gedwongen seksuele handelingen (evident)	12%	5%	1%	9%
ander lichamelijk geweld	20%	7%	2%	11%

Wie is de dader?

Aan de onderzochte transgender personen die slachtoffer van huiselijk geweld waren, werd gevraagd wie de dader is. Uit onderzoek onder de algemene bevolking weten we dat de ex-partner/ex-echtgenoot het vaakst de dader is van voorvallen van huiselijk geweld.

Bij de onderzochte transgender personen komt vooral de (stief)vader naar voren als de persoon die het vaakst betrokken is bij een voorval van huiselijk geweld, zowel bij het lichamelijk en geestelijk geweld, als bij het seksueel geweld.

	totaal voorvallen huiselijk geweld (%)	lichamelijk en geestelijk geweld (%)	totaal voorvallen seksueel geweld (%)
partner of echtgenoot	10	10	10
ex-partner of -echtgenoot	15	15	12
(stief)vader	19	18	18
(stief)moeder	12	13	6
(stief)broer)/(stief)zus	12	13	11
(stief)kind	2	3	0
ander familielid	8	8	8
huisgenoot (geen familie)	7	7	7
huisvriend(in)	5	5	6
ander persoon in huiselijke kring	5	4	11
weet niet/wil ik niet zeggen	4	3	15

*Het gaat om de relatie die de respondent met deze persoon had op het moment van het voorval.

Figuur 11. Daderprofiel naar soort huiselijk geweld.

Het daderprofiel verschilt per leeftijdscategorie. Transgender personen van boven de 45 hebben meer last van hun ex-partner dan van hun (stief)vader, zoals onderstaande tabel duidelijk maakt.

Figuur 12. Top drie van daders per leeftijdscategorie (% van de meegemaakte gevallen)

18-24 jaar	25-44 jaar	45-64 jaar	65+ jaar
(Stief)vader 30,5	(Stief)vader 17,7	Ex-partner 23,8	Partner 53,9
(Stief)moeder 20,3	(Stief)broer/zus 13,4	(Stief)vader 15,6	(Stief)kind 15,4
(Stief)broer/zus 20,3	(Stief)moeder 12,9	Partner 15,6	(Stief)vader 15,6

Aan de slachtoffers is gevraagd naar de redenen voor het huiselijk geweld. Via het slachtoffer kan weliswaar nooit zekerheid gekregen worden over de motieven van de dader voor het huiselijk geweld, maar de inschatting van het slachtoffer kan wel een indicatie geven.

De onderzochte transgender personen menen dat het transgender-zijn de grootste rol speelt in de verklaring van het meegemaakte huiselijk geweld. Deze antwoordcategorie hebben we toegevoegd aan de vragen van het Intomart-onderzoek.

Bij de Nederlandse bevolking in het algemeen wordt jaloezie het meest als mogelijk motief genoemd, samen met 'het zit in zijn/haar karakter'. Transgender personen schatten jaloezie minder vaak als mogelijk motief in. Dat heeft waarschijnlijk te maken met het verschil in daderschap: bij de onderzochte transgender personen is de ex-partner of ex-echtgenoot niet de meest voorkomende dader, zoals bij de bevolking in het algemeen.

Jaloezie wordt door de onderzochte transgender personen wel vaker als motivatie genoemd bij incidenten die gaan over het belemmeren van iemands bewegingsruimte (verbod op uitgaan, op afspreken en/of praten met iemand anders) en opzettelijke vernieling van iemands spullen.

Figuur 13. Motieven van daders (inschatting van slachtoffers)**% genoemde inschattingen (n= 1989)**

Omdat ik transgender ben	13,8
Het zit in zijn/haar/hun karakter	11,5
De persoon vindt het normaal	10,0
Psychische problemen van de dader	10,9
De persoon vindt het normaal	10,0
Een conflict/ruzie tussen dader en u	9,5
De dader vond dat ik het verdiende	8,8
Jaloezie van de dader	7,0
De persoon heeft al eerder gelijke daden gepleegd	5,7
Geen duidelijke reden	5,5
Alcoholgebruik van de dader	5,2
Weet ik niet/wil ik niet zeggen/overige	4,0
Een conflict/ruzie tussen de dader en een ander of anderen	2,0
Zo is onze relatie	2,6

3.6 Seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag

Uit nationaal en internationaal onderzoek weten we dat het hebben van een transgender identiteit een hoger risico geeft op het meemaken van seksueel geweld. De cijfers over seksueel geweld in huiselijke kring wijzen hier eveneens op: de onderzochte transgender personen maken meer seksueel geweld mee dan vrouwen in het algemeen. Uit de cijfers over ervaringen met mishandeling en bedreiging ermee, bleek dat bij een derde van deze voorvallen de dader seksuele bedoeling had, terwijl dat bij de algemene bevolking maar voor 1 op de 200 voorvallen gold. Omgerekend speelden seksuele intenties van de dader bij mishandeling voor 4,3% van de transgender personen tegenover 0,1% van de bevolking in het algemeen.

De manier waarop de veiligheidsmonitor vraagt naar seksueel geweld leidt echter tot een onderschatting van wat personen meemaken aan seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag. De veiligheidsmonitor vraagt alleen naar mishandeling, en pas als mensen aangeven dit te hebben meegemaakt, wordt er gevraagd of de daders ook seksuele bedoelingen hadden.

In navolging van Rutgers verstaan we onder seksueel geweld ook meer dan in het huiselijk-geweldonderdeel naar voren kwam. In deze vragen werd vooral gevraagd naar het opdringen van seks, verkrachting en seksuele handelingen tegen iemands wil. In de onderzoeken van Rutgers wordt er onder seksueel geweld nog meer verstaan, namelijk: kwetsende seksuele toenaderingen, ongewenste aanrakingen of gedwongen worden om seksuele handelingen te verrichten of toe te staan door bekenden of onbekenden. (9) In het vergelijkend onderzoek kwam naar voren dat transgender personen in het afgelopen jaar met deze definitie 4 tot 7 keer zo veel seksueel geweld hadden meegemaakt: 7,2% bij trans vrouwen en 4,6% bij trans mannen, tegenover 0,8% cisgender mannen en 1,4% cisgender vrouwen.

In dit onderzoek hebben we alleen gevraagd naar de niet-fysieke vormen van seksuele grensoverschrijding die transgender personen de laatste 12 maanden hebben meegemaakt. Ook hebben we gevraagd welke strategieën iemand heeft ingezet om seks met ze te hebben (pressiemethoden), ongeacht of deze succes hebben gehad of niet.

Ruim 20% van de onderzochte transgender personen (n=273, 15-77 jaar) gaf aan het jaar voorafgaand aan het onderzoek druk te hebben ervaren om seksuele handelingen te verrichten. Deze pressiemethoden zijn uiteenlopend: van blijven aandringen tot drogeren en (bedreiging met) fysiek geweld. Ook onder de gevraagde transgender personen wordt, net zoals onder de bevolking in het algemeen, de pressiemethode 'iemand bleef aandringen totdat ik nee had gezegd', het meest genoemd.

Dit cijfer ligt nog een stuk hoger dan in het onderzoek van Rutgers uit 2013, toen 8,9% aangaf pressiemethoden te ervaren. Een verklaring hiervoor is het verschil in werving van deelnemers en het uitvragen van hun transgender-zijn. In het Rutgers-onderzoek is het transgender-zijn indirect achterhaald door mensen te vragen naar overeenstemming van genderidentiteit met het geboortegeslacht. (10) In onze steekproef hebben mensen op basis van zelfidentificatie meegedaan.

9 Stans de Haas (2012) Seksueel grensoverschrijdend gedrag van jongeren en volwassenen in Nederland. *Tijdschrift voor Seksuologie* (2012) 36-2, 136-145

10 Rutgers (2013). Wat maakt het verschil.

Figuur 14. Pressiemethoden*

geen van de onderstaande	79,5%
iemand bleef aandringen nadat ik nee had gezegd	13,6%
iemand werd boos	6,2%
iemand loog tegen me	6,2%
iemand beloofde me iets wat ik graag wilde	4,4%
iemand maakte er misbruik van dat ik zo onder invloed was van drugs of alcohol, dat ik niet meer kon stoppen wat er gebeurde	3,3%
iemand gaf mij drugs zonder dat ik het wist, zodat ik niet meer kon stoppen wat er gebeurde	2,5%
iemand gebruikte geweld (vasthouden, slaan of een wapen gebruiken)	2,5%
iemand zei dat het anders uit was (relatie verbreken)	1,1%
iemand dreigde om mij lichamelijk pijn te doen	1,1%
iemand dreigde met roddels over mij	1,1%
iemand dreigde om iemand om wie ik geef lichamelijk pijn te doen	0,7%

* Hierbij is de volgende vraag gesteld: 'Heeft iemand in de afgelopen 12 maanden de volgende dingen gedaan, om seks met u te kunnen hebben? Seks kan van alles zijn. Bijvoorbeeld strelen (van borsten, penis of vagina), orale seks (seks met de mond) of geslachtsgemeenschap (met de penis in de vagina gaan). Let op: zoenen hoort er bij deze vraag ook bij.'

Onder niet-fysieke vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag verstaan we het maken van seksueel kwetsende opmerkingen, het maken van seksfilmpjes of naaktfoto's. Bijna 60% maakte een of meerdere vormen van deze seksuele grensoverschrijding ooit mee (tegenover ruim de helft van de vrouwelijke bevolking in het algemeen). Bijna 1 op de 5 van de onderzochte transgender personen maakte dergelijk gedrag minstens een keer in de afgelopen 12 maanden mee. Dat getal ligt twee keer zo hoog als onder de algemene bevolking.

Als we kijken naar wat de gevraagde transgender personen meemaken is het opvallend dat zij veel last hebben van seksueel kwetsende opmerkingen (41% ooit, 27% afgelopen 12 maanden) en daarna pas het staren op een seksuele manier, de grensoverschrijding die onder de algemene bevolking het meest voor leek te komen.

Figuur 15. Niet-fysieke vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag*

	Ooit (n=276)	Afgelopen jaar
• geen van de onderstaanden	40,9%	81,8%
• iemand maakte seksueel kwetsende opmerkingen	40,9%	26,1%
• iemand stuurde naar me op een seksuele manier, bijvoorbeeld naar mijn billen of kruis (of borsten)	31,8%	18,5%
• iemand stuurde mij seksuele of 'vieze' foto's, plaatjes, grapjes of verhalen via de post, e-mail of via internet (geen massamail/spam)	24,3%	16,7%
• iemand liet mij ongewild pornofilm's zien	15,9%	10,9%
• iemand zei seksuele of 'vieze' dingen tegen mij via internet	25,0%	17,1%
• iemand maakte seksuele bewegingen naar mij, zoals zichzelf in het kruis grijpen, doen alsof hij/zij masturbeerde (zichzelf bevredigde) of orale seks (seks met de mond) had	17,4%	8,4%
• iemand liet mij zijn/haar billen, penis, vagina of borsten zien	16,3%	8,4%
• iemand liet mij zien dat hij/zij masturbeerde (zichzelf bevredigde)	10,1%	5,4%
• iemand keek naar me, terwijl ik mij uitkleedde, naakt was, masturbeerde (mezelf bevredigde) of seks had	2,9%	1,4%
• iemand maakte een naaktfoto of seksfilmpje van mij	4,0%	2,1%
• iemand liet een naaktfoto of seksfilmpje van mij aan anderen zien of stuurde dit aan anderen door	3,26%	1,8%

* De vraagstelling luidde: Heeft u ooit in uw leven een of meerdere van de volgende dingen meegemaakt? Het gaat hierbij om dingen die u niet wilde. Of dingen waarvan u zei dat de ander ermee moest stoppen.

Wie is het slachtoffer?

Onder de algemene bevolking zijn vrouwen significant vaker slachtoffer van seksueel geweld dan mannen. Tussen trans mannen en trans vrouwen vinden we weinig verschil als het gaat om ooit meegemaakte grensoverschrijding. Dat is goed verklaarbaar, omdat transgender personen vaak een deel van hun leven als behorend tot een ander geslacht zijn gezien. Vragen we naar ervaring in de afgelopen 12 maanden, dan zien we wel verschillen in deze steekproef. Transgender vrouwen lijken meer seksueel geweld mee te maken dan transgender mannen. Dat komt overeen met wat in eerder onderzoek werd gevonden. (11) De gevraagde non-binaire transgender personen lijken ook vatbaarder voor geweld. Het aantal deelnemers van deze subgroep is te klein om hier duidelijke uitspraken over te doen.

De verschillen tussen transgender mannen en vrouwen zijn ook te zien in de antwoorden op de vraag naar de soort pressiemethoden die zij mee hebben gemaakt. Zo hebben transgender vrouwen het afgelopen jaar vaker dan transgender mannen aangegeven dat ze deze druk ervaren tot seks. Ook hebben transgender vrouwen aangegeven dat ze de afgelopen 12 maanden meer last hebben gehad van niet-fysieke seksuele grensoverschrijding. Dat verschil is waarschijnlijk te verklaren doordat het grootste deel van deze groep al in hun gewenste genderexpressie (vrouw) leeft en geconfronteerd wordt met seksualisering van transgender vrouwen in de samenleving.

	(Trans)man % (n=70)	(Trans)vrouw % (n=158)	Non-binair % (n=31)	Crossdresser /overige % (n=14)	Totaal % n=273
% wel pressiemethoden ervaren afgelopen jaar	5,7	25,9	19,3	35,7	20,5%
Ooit niet-fysieke seksuele grensoverschrijding meegemaakt	55,7	58,9	74,1	57,1	59,3
Afgelopen 12 maanden niet- fysieke seksuele grensoverschrijding meegemaakt	39,8	50,7	52,7	46,9	47,6

Figuur 16. Pressiemethoden en niet-fysieke seksuele grensoverschrijding uitgesplitst naar genderidentiteit

Seksueel geweld en seksuele grensoverschrijding lijken ook vrij vaak voor te komen onder de groep non-binaire transgender personen die meededen aan het onderzoek. De groep is echter vrij klein, dus het kan toeval zijn. Het correspondeert echter wel met eerder onderzoek (op basis van een niet-representatieve steekproef) waar de transgender personen die zich tussen man en vrouw bewegen vatbaarder leken voor seksueel geweld en grensoverschrijdend gedrag. (12) De merkbaarheid van iemands transgender zijn voor een buitenstaander vormt mogelijk een verklaring. In dit onderzoek kon deze invloed niet overduidelijk aangewezen worden.

Leeftijd bleek van invloed te zijn op het meemaken van niet-fysiek seksueel grensoverschrijdend gedrag. 69% van de onderzochte transgender personen in de leeftijdscategorie 15-24 jaar, en 65% in de leeftijdscategorie 25-44 jaar geeft aan last hiervan te hebben. Dat cijfer daalt naarmate de leeftijd stijgt (54% in leeftijdscategorie 45-64 jaar, 33% in 65+ categorie).

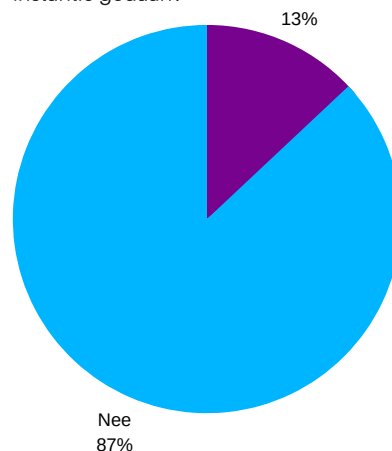
12 Stans de Haas (2014) Seksueel geweld en grensoverschrijding. In: Onder redactie van Hanneke de Graaf, Bouko H.W. Bakker en Ciel Wijsen (red.) *Een wereld van verschil. Seksuele gezondheid in Nederland van LHBT's 2013*, 141-158. Rutgers WPF (2013). *Wat maakt het verschil? Diversiteit in de seksuele gezondheid van LHBT's*. Utrecht: Rutgers WPF.

4 Aangifte- en meldingsbereidheid

Deden de onderzochte transgender personen aangifte of melding van het geweldsincident bij de politie of ergens anders? Waarom wel, en waarom niet? En hoe tevreden waren ze over de afhandeling van de politie?

Aan de onderzochte transgender personen is gevraagd of er van het laatst meegemaakte voorval binnen 12 maanden aangifte is gedaan en/of melding is gemaakt bij de politie of een andere instantie. Ongeveer 1 op de 8 incidenten (13,3 %) is aangegeven of gemeld bij de politie. Dat cijfer is vergelijkbaar met cijfers uit eerder onderzoek.(13)

Figuur 17. Is er van het meest recente voorval aangifte of melding bij de politie of een andere instantie gedaan?

Fysiek geweld, mishandeling of bedreiging ermee, wordt door de gevraagde transgender personen het meest gemeld of aangifte van gedaan (3 van de 10 gevallen). Toch ligt dat cijfer laag vergeleken met de aangifte- en meldingsbereidheid van dergelijke geweldsdelicten bij de Nederlandse bevolking in het algemeen. Daarvan deed ruim de helft aangifte of melding (58,6%). (14)

	% transgender slachtoffers	% slachtoffers algemene bevolking*
fysiek geweld (mishandeling en/of bedreiging)		
aangifte	15,2	18,9
melding politie of ergens anders	15,2	39,7
opzettelijke vernielingen (vandalisme)		
aangifte	6,4	14,5
melding politie of ergens anders	17,5	20,6
cyberpesten		
aangifte	8,3	6,3
melding politie of ergens anders	11,9	22,9
huiselijk geweld		
aangifte en/of melding politie of ergens anders	14,2	17,0**
niet-fysiek seksueel grensoverschrijdend gedrag		
aangifte en/of melding politie of ergens anders	5,7	onbekend

* Bron: CBS, 2017
** Intomart, 2010

Figuur 16. Meldings- en aangiftebereidheid per geweldsvorm

Niet-fysiek seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt door de ondervraagde transgender personen het minst gemeld en/of aangifte van gedaan (1 op de 20 gevallen).

13 Vgl. Keuzenkamp (2012) en Oosterhout en Alink (2015).

14 <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/82464NED/table?ts=1542058370040>

Genoemde redenen om wel te melden en/of aangifte te doen zijn: aanpakken van de dader, voorkomen van toekomstige incidenten, om het verhaal kwijt te kunnen en vanwege een gevoel van rechtvaardigheid.

Figuur 17. Redenen waarom wel melden (meerdere antwoorden mogelijk)

	fysiek geweld (n=36)	vernieling (n=35)	cyber pesten (n=27)	seksueel geweld (n=16)	huiselijk geweld (n=36)	totaal (n=148)
• om de politie op de hoogte te stellen	18,4%	28,6%	22,2%	6,3%	2,9%	16,9%
• zodat de dader opgepakt kan worden/ aangepakt wordt	18,4%	14,3%	14,8%	18,8%	11,8%	15,5%
• om te voorkomen dat het nogmaals bij mezelf zou gebeuren	10,5%	8,6%	18,5%	18,8%	11,8%	12,8%
• om te voorkomen dat het bij iemand anders zou gebeuren	15,8%	5,7%	7,4%	12,5%	17,6%	12,2%
• om mijn verhaal kwijt te kunnen	10,5%	5,7%	7,4%	18,8%	14,7%	10,8%
• voor een gevoel van gerechtigheid	5,3%	14,3%	7,4%	18,8%	5,9%	9,5%
• om schade te kunnen verhalen	5,3%	11,4%	0,0%	0,0%	20,6%	8,8%
• dat doe je nu eenmaal bij een dergelijk voorval	7,9%	8,6%	11,1%	6,3%	8,8%	8,8%
• ik wil weten of het discriminatie was	2,6%	2,9%	11,1%	0,0%	5,9%	4,7%

Aan de transgender personen die aangifte of een melding hebben gedaan van hun laatste voorval is gevraagd of zij tevreden waren met de afhandeling van hun melding en/of aangifte. Dat bleek maar voor ruim 1 op de 10 voorvallen het geval te zijn. Bijna de helft van de deelnemers (45,5%) gaf aan niet tevreden te zijn met de afhandeling. Voor de overige deelnemers liep de melding en/of aangifte nog of stonden ze er neutraal tegenover. Maar 6 ondervraagde transgender personen gaven aan geholpen te zijn door een politiemedewerker van Roze in Blauw. Het Meldpunt Internetdiscriminatie, dat voor beledigingen online een belangrijke rol kan spelen, werd door de onderzochte transgender personen geheel niet genoemd.

Opvallend is het grote aantal transgender slachtoffers dat zegt het recente voorval niet te melden. Aan deze deelnemers is dan ook gevraagd waarom ze het laatste meegemaakte voorval niet melden. Ze konden hier meerdere antwoorden op geven.

Figuur 18. Redenen waarom respondenten niet melden, uitgesplitst naar meegemaakt type geweld

	fysiek geweld (n=109)	vernietiging (n=100)	cyber pesten (n=182)	seksueel geweld (n=153)	huiselijk geweld (n=246)	totaal
Negatieve bejegening politie	25,5%	7,0%	5,3%	5,9%	4,4%	8,3%
• Ik heb al eerder negatieve ervaringen met de politie als transgender	12,3%	3,0%	2,2%	3,9%	2,0%	3,9%
• De politie was zelf betrokken bij hetgeen gebeurde	4,7%	1,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,7%
• Ik was bang om slecht opgevangen te worden door de politie	8,5%	3,0%	2,7%	2,0%	2,4%	3,7%
Onnodig	16,0%	28,0%	33,6%	32,6%	44,3%	32,3%
• Ik vond het voorval niet belangrijk genoeg	7,5%	18,0%	14,8%	13,1%	19,1%	14,9%
• Ik kon het zelf oplossen	7,5%	6,0%	8,8%	11,8%	11,0%	9,2%
• Het was geen zaak voor de politie	0,9%	4,0%	9,9%	7,8%	14,2%	8,2%
Weinig vertrouwen in afhandeling	22%	34%	31%	22%	14%	24,0%
• De politie is toch niet in staat om er iets aan te doen/doet er niets aan	6,6%	17,0%	13,7%	9,8%	6,1%	10,7%
• De dader wordt toch niet gepakt of gestraft	14,2%	10,0%	9,9%	7,8%	5,3%	8,4%
• Ik was bang dat de politie mijn zaak niet serieus zou nemen	0,9%	7,0%	7,1%	4,6%	2,4%	4,9%
Angst voor dader	7,5%	4,0%	7,1%	8,5%	13,4%	8,7%
• Ik was bang voor een vergelding vanwege de dader	4,7%	3,0%	2,2%	2,6%	4,1%	3,3%
• De dader was iemand die ik ken	2,8%	1,0%	4,9%	5,9%	9,3%	5,4%
Schaamte/schuldgevoelens/privacy	9,4%	6,0%	8,8%	19,0%	8,5%	11,7%
• Ik voelde me medeverantwoordelijk voor wat mij overkomen is	0,9%	2,0%	0,0%	6,5%	2,4%	3,5%
• Ik schaamde mij	5,7%	2,0%	5,5%	9,2%	4,1%	5,4%
• Ik wilde mijn transgender achtergrond of identiteit niet kenbaar maken	2,8%	2,0%	3,3%	3,3%	2,0%	2,8%
Praktische drempels	17,0%	18,0%	13,7%	11,1%	6,5%	12,5%
• Het kost me te veel tijd en moeite om het te melden	2,8%	5,0%	4,9%	4,9%	0,0%	3,4%
• Het was te moeilijk om de politie te bereiken	0,9%	2,0%	0,0%	0,7%	1,2%	0,8%
• Ik had geen zicht op de gevolgen van een melding of aangifte	4,7%	2,0%	2,0%	3,9%	3,7%	3,6%
• Ik kon niet veel informatie geven over het feit of de dader	8,5%	9,0%	5,5%	2,6%	1,6%	4,7%

De belangrijkste groep redenen is dat de onderzochte transgender personen aangifte of melding onnodig vonden, omdat ze het voorval niet belangrijk genoeg vonden, het geen zaak van de politie vonden of het zelf konden oplossen. Negatieve bejegening door de politie bleek vooral voor slachtoffers van fysiek geweld een reden om geen aangifte of melding te doen. Zorgelijk is ook het hoge percentage slachtoffers dat aangeeft geen vertrouwen te hebben in afhandeling van het incident door de politie, en om die reden geen aangifte te doen.

De lage aangiftecijfers zijn problematisch om drie redenen. Ten eerste wordt voor het individuele slachtoffer geen recht gedaan aan het leed wat is aangedaan. Het feit kan niet worden onderzocht, de dader kan niet worden vervolgd of gestraft. Ten tweede creëert het een gebrek aan consequenties voor daders, waardoor deze het gevoel kunnen krijgen dat ze hun gang kunnen gaan. Verder betekent het gebrek aan aangifte dat geweld tegen transgender personen veelal niet geregistreerd kan worden door de politie. Hierdoor wordt de mate waarin het geweld voorkomt, onderschat, en worden officiële cijfers minder betrouwbaar. Dit betekent dat het geweld minder goed bestudeerd en bestreden kan worden.

5 Conclusie en aanbevelingen

Dit rapport presenteert de eerste en belangrijkste resultaten op basis van een gelegenheidssteekproef. 316 personen vulden de zeer uitgebreide vragenlijst in, waarin gevraagd werd naar ervaringen met verschillende vormen van geweld. De lengte van de vragenlijst heeft een rijk databestand opgeleverd waar nog verdere analyses op zullen volgen.

De mate waarin de gevraagde transgender personen online, in het openbaar en in de huiselijke kring seksueel, fysiek en psychisch geweld meemaken is verontrustend. Vrijwel nergens bleken de onderzochte transgender personen echt veilig. Dat zien we ook terug in de veiligheidsbeleving: 60% van de gevraagde transgender personen voelt zich in Nederland wel eens onveilig.

Fysiek en seksueel geweld

In de afgelopen 12 maanden werd 14% van de ondervraagde transgender personen minimaal een keer mishandeld, of daarmee bedreigd. In hoeverre het transgender-zijn te zien is, blijkt van invloed: de groep ondervraagde transgender personen aan wie je 'meestal' of 'altijd' kan zien dat ze transgender zijn, maakten vaker deze vorm van fysiek geweld mee. 4,3% van de ondervraagde transgender personen die mishandeld werd of met mishandeling bedreigd, gaf aan dat de dader seksuele intenties had. 1 op de 5 transgender deelnemers maakte in de afgelopen 12 maanden niet-fysiek seksueel grensoverschrijdend gedrag mee. Deze cijfers liggen 2 tot 7 keer zo hoog als de cijfers die bekend zijn over de bevolking in het algemeen.

Huiselijk geweld

De meest zorgelijke uitkomst van dit onderzoek is het meegemaakte geweld in de huiselijke sfeer. 40% van de gevraagde transgender personen maakte afgelopen jaar in huiselijke sfeer incidenten mee die met regelmaat voorkwamen (psychisch geweld en lichtere vormen van fysiek geweld). 7% van de respondenten maakte evident huiselijk geweld mee, zoals gedwongen seksuele handelingen, stalken en zwaar fysiek geweld. Opvallend was dat het daderprofiel van huiselijk geweld tegen de gevraagde transgender personen sterk afwijkt van het algemene daderprofiel. In plaats van (ex)partners werden (stief)vaders veel vaker als daders van het meegemaakte huiselijk geweld benoemd. Het transgender-zijn speelde volgens de huiselijk geweldslachtoffers zelf een grote rol in de intenties van de daders.

Online geweld

Ook op het internet bleken de ondervraagde transgender personen niet veilig te zijn. 3 op de 10 personen geeft aan de laatste 12 maanden op het internet lastig gevallen te zijn, meestal door onbekenden.

Aangifte- en meldingsbereidheid

Een groot probleem is dat het meegemaakte geweld van de ondervraagde transgender personen onzichtbaar blijft. De ondervraagde transgender personen melden het meegemaakte geweld nog minder dan de bevolking in het algemeen. Dat hoeft niet negatief te zijn als mensen het zelf kunnen oplossen, maar wel wanneer zij het niet melden vanwege angst voor negatieve bejegening door de politie en het gebrek aan vertrouwen in een goede afhandeling. De lage aangifte- en meldingsbereidheid is zorgelijk omdat het de aanpak van daders en daarmee verbetering van de veiligheid van transgender personen in de weg staat. Tegelijkertijd zien we in de transgender gemeenschap een gebrek aan vertrouwen in de afhandeling door de politie en aanpak van daders. Ook hierdoor wordt niet gemeld, wat leidt tot het uitblijven van een aanpak van het geweld.

De lage aangifte- en meldingsbereidheid zorgt er ook voor dat inzicht in het geweld dat transgender personen meemaken op dit moment afhankelijk is van goed onderzoek naar deze groep. Er bestaat vooral onderzoek dat gebaseerd is op een gelegenheidssteekproef, zoals deze studie. Maar daarmee zijn de resultaten moeilijk te veralgemeniseren naar de algehele groep transgender personen. De ervaringen van transgender personen met geweld blijven veel te onzichtbaar.

Aanbevelingen

Op basis van deze studie doen we de volgende aanbevelingen om de situatie voor transgender personen te verbeteren:

Algemeen

- * Maak als kabinet en politie het bestrijden van (discriminatoire) geweld tegen transgender personen een topprioriteit in de Veiligheidsagenda. Maak sneller werk van het actieplan tegen anti-lhbt geweld (aangenomen motie 24 april 2018) en zorg voor concrete maatregelen om de aangifte- en meldingsbereidheid te verhogen en geweld tegen transgender personen te vervolgen.
- * Monitor als kabinet het geweld tegen transgender personen systematisch, door onder andere de ervaren genderidentiteit mee te nemen in bevolkingsonderzoeken. Monitor ook gevallen van huiselijk geweld.
- * Geef als politie het goede voorbeeld: bed aandacht voor genderdiversiteit en de aanpak van *hate speech* en *hate crime* in de organisatie en in de opleiding van de politie. Maak capaciteit vrij voor Roze in Blauw en zorg voor een betere bekendheid van dit netwerk.

Online geweld

- * Maak als kabinet groepsbelediging van transgender personen strafbaar (artikel 137c), net als wanneer dit gebeurt op grond van seksuele oriëntatie, handicap of ras. Maak het gemakkelijker om online *hate speech* en *hate crime* aan te pakken, ook los van strafrechtelijke procedures.

Huiselijk geweld

- * Zorg als gemeente voor genderinclusieve crisisopvang. Realiseer ook opvangplekken voor transgender personen die nog niet in aanmerking komen voor crisisopvang, maar thuis niet veilig zijn vanwege psychisch geweld. Zorg dat ze een veilige plek hebben om (het begin van) een transitie door te gaan.
- * Train als gemeente vrijwilligers in de transgender lotgenotengemeenschap om (kwetsbaarheid voor) huiselijk geweld te signaleren en om adequaat door te verwijzen.
- * Organiseer scholing van huisartsen en transgenderzorg hulpverleners om (kwetsbaarheid) voor huiselijk geweld bij transgender personen te signaleren.

Fysiek geweld

- * De merkbaarheid van iemands transgender-zijn heeft duidelijke invloed, op onder meer het meemaken van mishandeling en bedreiging daarmee. Zorg ervoor dat de wachttijden voor transgenderzorg zo veel mogelijk beperkt worden en vergoed ingrepen voor de aanpassing van secundaire geslachtskenmerken.

Auteur: Erik van Oosterhout
Redactie: Elise van Alphen & Nora Uitterlinden
Vormgeving: Alejandra Ortiz

*Deze publicatie is tot stand gekomen met financiële steun van
het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.*